

30.

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

G.Sh. Rixsiyeva
2020 yil "28" 08

"KELISHILDI"

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

2020 yil "28" 08

Ro'yxatga olindi: № MD-5A120102

2020 yil "28" 08

**MUTAXASSISLIKNING NAZARIY MASALALARI
(DARIY TILI)**

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	120000 – Gumanitar fanlar
Mutaxassislik:	5A120102 - Lingvistika (sharq tillari)

Toshkent – 2020

	quramiz. – T.: O‘zbekiston, 2017. – 488 b. 9. Abusamatov M.Sh. Fors tili. Darslik. –T., 2007. 10. Островский Б.Я. Учебник языка дари. – М.: Муравей, 2004. Ч.1. 11. Островский Б.Я. Вопросы грамматической семантики глагола языка дари. – М.: Гуманитарий, 2004. 12. Островский Б.Я. Модальные глаголы языка дари. – М.: Ключ-С, 2008. 13. Moqaddam A.S. Persian Language. Book one: Basic lessons. Tehran, Council for Promotion of Persian Language and Literature, 2007. 14. Moqaddam A.S. Persian Language. Book two: The Capital of Iran. Tehran, Council for Promotion of Persian Language and Literature, 2007. 15. نگهت سعیدی محمد نسیم. دستور زبان معاصر دری. - کابل، ۱۳۴۹. Axborot manbalari 16. http://www.iranmiras.org 17. http:// www.irandoc.ac.ir
7.	Fan dasturi Oliy va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi yo‘nalishlari bo‘yicha O‘quv- uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashining 2020 yil <u>29</u> <u>08</u> dagi <u>4</u> -sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2020 yil <u>29</u> <u>08</u> dagi <u>482</u> -sonli buyrug‘i bilan ma’qullangan fan dasturlarini tayanch oily ta’lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.
8.	Fan/modul uchun ma’sullar: Vohidov A. A. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti “Eron-afg‘on filologiyasi” kafedrasida dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.
9.	Taqrizchilar: Nizomova F. – Toshkent islom universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi Azimjanova D. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti “Eron-afg‘on filologiyasi” kafedrasida dotsenti , filologiya fanlari nomzodi

(Signature)

	yondashish, yozma manbalarning til xususiyatlari, o'qitilayotgan sharq tilining asosiy manbalari, yozma adabiy tilning yuzaga kelishi va uning tarixiy takomilini; – o'qitilayotgan sharq tilining taraqqiyot qonuniyatlarini, o'qitilayotgan tilning kerakli masalalarini aniqlash, o'qitilayotgan sharq tili muammolarini tadqiq etish uchun zarur materiallarni izlab topish, tasnif qilish va tizimli asosda tahlil qilishni <i>bilishi kerak</i>. Bular bilan bir qatorda magistr: - o'qitilayotgan sharq tiliga xos tipik hodisa-qonuniyatlarni tilshunoslikning umumiy qonuniyatlari bilan bog'lay olish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>. –
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • Ma'ruzalar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar .
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. Vohidov A.A. Mutaxassislikning nazariy masalalari. Ma'ruzalar matni. - T, 2010. 2. Azimjanova D.A. O'rganilayotgan mamlakatda til vaziyati. Darslik - T., 2009. 3. Актуальные проблемы строя иранских языков. - М.: Изд-во Московского университета, 1988. 4. Рубинчик Ю.А. Грамматика современного персидского литературного языка. - М., 2001. Qo'shimcha adabiyotlar 5. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11. 6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. - 56 b. 7. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b 8. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga

Fan/modul kodi 5ALNM125	O'quvyili 2020-2021	Semestr 1	ECTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	O'rganilayotgan mamlakatda til vaziyati va siyosati	60	90	150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – mutaxassislik sohasidagi ilmiy qarashlar, turli munosabatlarning o'ziga xos jihatlari, ularni baholashning ilmiy asoslari, mutaxassislik sohasiga oid ilmiy markazalar, ularning fan rivojiga qo'shgan ulushi, mutaxassislikdagi eng yangi yo'nalishlar va ularning istiqbollari, mutaxassislikning tugun va yechimlari xususida magistrarga ma'lumot yetkazishdir. Fanning vazifasi - talabalarning quyi kurslarda forsshunoslik yo'nalishlarida olgan bilimlarini to'ldirishdan iborat. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkidiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu: Fanga kirish “Mutaxassislikning nazariy masalalari va lingvistik tadqiqotlar metodologiyasi” fanining predmet va vazifalari. Fanning nazariy-metodologik manbalari haqida umumiy ma'lumotlar. O'qitilayotgan sharq tilining taraqqiyot qonuniyatlari, o'qitilayotgan tilning kerakli nazariy masalalari, o'qitilayotgan sharq tilining muammolari to'g'risida umumiy ma'lumotlar. 2-mavzu: Asosiy sharq tilining dunyo tillari orasida tutgan o'rni Asosiy sharq tilining dunyo tillari orasida tutgan o'rni. O'qitilayotgan sharq tilida yaratilgan asosiy yozma manbalar. Yozma manbalarning til xususiyatlari. O'rganilayotgan adabiy tilning yuzaga kelishi va uning tarixiy takomili. Umumxalq tilining adabiy tilga munosabati. 3- mavzu: Grafika va fonetikaning nazariy tugunlari Til va nutq sathlari. O'rganilayotgan tilning grafikasi va uning asoslari. Fonologiya va fonetika. Nutq tovushlari. Fon va fonema. Nutq organlari va artikulyatsiya bazasi. Fonemaning nazariy masalalari. Fors tilining fonetik xususiyatlari. Fors tilida nutq tovushlarining o'zgarishi. Fors tilida bo'g'in. Tovush va harf. Imlo masalalari. Imloni me'yorlashtirish yo'lidagi harakatlar. Urg'u masalasi.			

4- mavzu: Leksikaning nazariy tugunlari

Soʻz va tushuncha. Leksik maʼno va uning turlari. Fors tilida leksik maʼnoning kengayishi va torayishi. Soʻzlarning maʼno munosabatlariga koʻra turlari. Sinonimlar. Omonimlar. Antonimlar. Tabu va evfemizm. Neologizmlar. Fors tilining lugʻat tarkibi. Oʻz va oʻzlashgan qatlam. Frazeologiya.

5-mavzu: Morfologiyaning nazariy tugunlari

Fors tilida nutqni eng kichik maʼno anglatuvchi birliklari. Morf va morfema tushunchalari. Morfemalarning turlari. Grammatik maʼno. Forschada grammatik kategoriya va uning turlari. Grammatik son kategoriyasi. Kelishik kategoriyasi. Grammatik zamon kategoriyasi. Fors tilida soʻz forsumlari. Fors tilshunosligida soʻzlarni forsumlarga ajratish masalasi.

6-mavzu: Sintaksisning nazariy tugunlari

Fors tilshunosligida sintaksis tushunchasi. Gap sintaksisi. Gap va uning turlari hamda tarkibga oid munozarali masalalar. Forschada gaplarning tuzilish va ifoda maqsadiga koʻra turlari. Gap boʻlaklari. Soʻz birikmalari. Sintaktik munosabat turlari.

7-mavzu: Mutaxassislik tilshunosligining yetakchi konsepsiyalari.

Forsshunoslik boʻyicha ilgʻor nazariyotchi tilshunoslar va ularning nazariy qarashlari. Mutaxassislik sohasiga oid sohasidagi ilmiy qarashlar. Mutaxassislik yoʻnalishiga tegishli jahon tilshunosligidagi turli nazariy qarashlar. Hozirgi zamon ilmiy markazalar, ularning fan rivojiga qoʻshgan ulushi. Mutaxassislikdagi eng yangi yoʻnalishlar va ularning istiqbollari.

III. Amaliy mashgʻulotlari boʻyicha koʻrsatma va tavsiyalar

Amaliy mashgʻulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Grafika va fonetikaga oid masalalar.
2. Imlo masalasi.
3. Fonema toʻgʻrisidagi turli qarashlar
4. Fors tilida leksik maʼnoning kengayishi va torayishi.
5. Morfologiyaga oid masalalar.
6. Fors tilida nutqni eng kichik maʼno anglatuvchi birliklari.
7. Soʻzlarning forsumlarga ajratish masalasi.
8. Fors tilida soʻz yasalihi masalalari.
9. Gap va uning turlari hamda tarkibga oid munozarali masalalar.
10. Hozirgi zamon tilshunosligining yetakchi konsepsiyalari.
11. Fors shunoslik boʻyicha ilgʻor nazariyotchi tilshunoslar va ularning nazariy qarashlari.
12. Mutaxassislik sohasiga oid ilmiy markazalar, ularning fan rivojiga qoʻshgan ulushi.

Amaliy mashgʻulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada

bir akademik guruhga bir professor-oʻqituvchi tomonidan oʻtkazilishi zarur. Mashgʻulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida oʻtilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qoʻllanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Kurs ishi boʻyicha koʻrsatma va tavsiyalar

Kurs ishi fan mavzulariga taalluqli masalalar yuzasidan talabalarga yakka tartibda tegishli topshiriq shaklida beriladi. Kurs ishining hajmi, rasmiylashtirish shakli, baholash mezonlari tegishli kafedra tomonidan belgilanadi. Kurs ishini bajarish talabalarda fanga oid bilim, koʻnikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qilishi kerak.

Kurs ishi uchun quyidagi tahminiy mavzular tavsiya etiladi:

1. Grafika va fonetikaga oid masalalar.
2. Imlo masalasi.
3. Fonema toʻgʻrisidagi turli qarashlar
4. Fors tilida leksik maʼnoning kengayishi va torayishi.
5. Morfologiyaga oid masalalar.
6. Fors tilida nutqni eng kichik maʼno anglatuvchi birliklari.
7. Soʻzlarning forsumlarga ajratish masalasi.
8. Fors tilida soʻz yasalihi masalalari.
9. Gap va uning turlari hamda tarkibga oid munozarali masalalar.
10. Hozirgi zamon tilshunosligining yetakchi konsepsiyalari.
11. Fors shunoslik boʻyicha ilgʻor nazariyotchi tilshunoslar va ularning nazariy qarashlari.
12. Mutaxassislik sohasiga oid ilmiy markazalar, ularning fan rivojiga qoʻshgan ulushi.

IV. Mustaqil taʼlim va mustaqil ishlar

Mustaqil taʼlim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Eroniy tillar nazariyasining asoslari.
2. Eroniy tillarning tasnifi.
3. Fors tilining shakllanish masalalari.
4. Fors tili tarixini davrlashtirish masalalari.
5. Fors tilining tovush qurilishiga bagʻishlangan ilmiy tadqiqotlar.
6. Eronshunoslikda leksikologiyaga doir tadqiqotlar.
7. Eronshunoslikda morfologiyaga oid tadqiqotlar.
8. Fors tili sintaksisi masalalariga bagʻishlangan ilmiy ishlar.

Mustaqil oʻzlashtiriladigan mavzular boʻyicha magistr tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3. V. Fan oʻqitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni oʻzlashtirish natijasida magistr:

- oʻqitilayotgan sharq tilining nazariy masalalari, asosiy sharq tilining dunyo tillari orasida tutgan oʻrni, ushbu tilda yaratilgan yozma manbalarga tasnifiy